

**GAGAUZ YERIN
TEMEL KANONU**

**REGULAMENTUL
GAGAUZ YERİ**

**УЛОЖЕНИЕ
ГАГАУЗ ЕРИ**

Biz, Gagauz Yerin çokmilletli halkın seçilmä delegatları,

KULLANIP gagauz halkın evelki adetlerini,

GÖSTERIP saygılarımızı hepsi halkların hakına hem serbestliinä,

SAYIP haklı devleti, vatandaş usluluunu, demokratiyayı, haklı, dooruluu, insanın serbestliini en üüsek varlık gibi,

ANNAYIP vatanımız için cuvapçılı şindiki hem gelän evlatboyların önüdä,

GÖSTERIP baalantımızı cümnä insannarın paalı zenginniklerinä, çalışmayı yaşamaa uslulukta hem annaşmalı dünnähalkarasında kabul edilmä hak normalarına hem devlet prinşiplerinä görä,

ISTEYIP iyi yaşamak Gagauz Yerin halkına getirmää, kabul ederiz bu Temel Kanonu.

Bölüm I

GAGAUZ YERİN HAKLIK STATUSU MOLDOVA RESPUBLİKANIN İÇİNDÄ

Yazı 1

(1) Gagauz Yeri - avtonom bölgesi ayırı hak statusunnan, belliedän gagauz halkın kendilik kullanmasını Moldova Respublikanın içindä, işlerini götürän Moldova Respublikanın Konstitütiyasına görä, Moldova Respublikanın Kanonuna görä “Gagauz Yerin ayırılı hak statusu” hem bu Temel Kanona görä.

(2) **Gagauz Yeri** hem **Gagauziya** - adlar ikisi da denktir.

Yazı 2

(1) Gagauz Yerin Kanonu sayılêr onun öz Kanonu hem onun var bütün Gagauz Yerindä büyük hukuk kuvedi. Açan uymayacak bu Kanonun hem başka aktların normaları, ön verilecek Temel Kanona.

(2) Bu Temel Kanonun normaları dooru var nicä işlesinnär.

(3) Publika işbaş organnarı, işbaş adamnar, vatandaşlar hem onnarın topluşları Moldova Respublikanın Konstitütiyasını, bu Temel Kanonu hem Gagauz Yerin kanonlarını lââzım tutsunnar (saysinnar).

Yazı 3

(1) Gagauz Yerin halkı sayılêr işbaşın bir kaynaa politika, ekonomika kendiliini kullanan, kendi işbaşını götürän, nicä doorudan, ölä da publika işbaşların yardımınan.

(2) En üüsek publika işbaş formaları, angılarını doorudan götürer halk, sayılêr referendum hem seçimnär.

Yazı 4

Halkın arasından kimseyin, hiç bir organizațiyanın (topluşun), yada yalnız bir kişinin Gagauz Yerindä yok hakı alsın işbaşı kendibaşına. Kanonsuz kavramaa kendinä işbaşı sayılêr Gagauz Yerindä büyük kabaat halkın önündä, büyük zarar halka karşı.

Yazı 5

Gagauziyada sayılêr, taninêr insan hem vatandaş hakları hem serbestlii Moldova Respublikanın Konstituyasına görä, bu Temel Kanona görä, cümnä kabledilmış dünnähalklararası prinsiplerä hem normalara görä.

Yazı 6

(1) Gagauz Yerindä yaşayan vatandaşlar sayılêr Moldova Respublikanın vatandaşları.

(2) Karar sırası kabul etmää hem vazgeçmää vatandaşlıktan veriler Moldova Respublikanın Kanonuna görä “Moldova Respublika vatandaşlı için”.

Yazı 7

Gagauz Yerin statusu yok nicä diiştirilsin halk kayıl olmasa (kayıllık vermärsä). O zaman, nezaman Moldova Respublikanın baamsız devlet statusu diişecek, Gagauz Yerin halkın var hakı dışanda kendini ayırı bulmaa hem baamsız olmaa.

Yazı 8

(1) Gagauz Yeri korunêr hem kullanılêr nicä Gagauz Yerin halkın yaşamak temeli hem işlemäk yeri.

(2) Gagauz Yerinä girer küülär hem kasabalar, angılarında yaşayan gagauzların sayısı 50% zeedä.

(3) O yerlär, angılarında gagauzların sayısı 50% iisik (az), var nicä kabledilsin Gagauz Yerinä seçimcilerin serbest istemesinä görä, angısı açıklanacak yerdeki referendumda, neredä pay alêr yaşayan seçimcilerin üçüncü payı.

(4) Gagauz Yerinä girecek küülär, gösterili bu yazının (2) hem (3) paylarında, açan Moldovanın Başbakanı geçirecek herbir küüdä yerdeki referendumu.

(5) Girmäk hem çıkmak için Gagauz Yerindän läözüm sesini versin küüdeki seçimcilerin yarısı.

(6) Gagauz Yerinä baştan girän küüleri, eer orada gagauzların sayısı 50% taa iisiksä (az), veriler çıkış hakı, çıkmaa onun içindän yerdeki referduma görä, angısı geçiriler seçimcilerin üçüncü payınnan, ama diil taa ileri o zamandan, nicä girildi Gagauz Yerinä.

(7) Karar geçirmää yerdeki referendumu girmek hem çıkmak için avtonomiyadan Gagauz Yerin Halk Topluşu kabul eder.

(8) Yerdeki referendumun çıkışlarını kaavileştirir Gagauz Yerin Tribunalı.

(9) Gagauz Yeri belliedili yerdeki referendumun seçilmesinnän vatandaşların taa çoyunun serbest istediinä görä, angıların seçim hakı var da kaavileştiriler Moldova Respublikanın Kanonunnan “Moldova Respublikanın administrativ- teritorial düzülmesi”.

Yazı 9

(1) Gagauz Yeri çalışêr tutmaa usluluk hem iyi komuşuluk prinşiplerini, saygı hem koruntu Moldova Respublikanın yerinin bütünüünä hem baamsızlına.

(2) Gagauz Yerin halkı läüzim çalışsın ilerletmää dostluu, ortak olmaa başka memleketlerin halklarınnan, çalışsın kaavileştirmää usluluu dünnähalklararası normalarına görä.

Yazı 10

Gagauz Yerdeki administrativ sisteması düzülü işbaş organnarın ayrılmak prinşiplerinä görä: kanondüzän, bakannık hem daava işbaşlarına. Kanondüzän, bakannık hem daava işbaş organnarı işleer kendi seçilmä kuvedinä görä kendibaşına hem birleşip, ortak olarak, annaşmalı.

Yazı 11

(1) Gagauz Yerindä publika hem kendilik varlı tanınêr. Hepsi varlıkların soyları birtürlü korunêr hem dooruldulêr kanona görä.

(2) Vatandaşların var kendilik ayırı varlı, angısı sayılêr onnarın zenginnii hem kullanılêr kendi bakışına görä. Zarar olmasın deyni, varlık yok nasıl kullanılsın insanın hakına, onoruna hem serbestliinä karşı.

(3) Gagauz Yerindä kanon verer hak - vatandaşların olsun varlı, onnar kulliansın onu yalnız hem da başka insannarlan birerdä.

(4) Vatandaşların saabilik hakı hem intelekt varlı Gagauz Yerindä kanona görä korunêr.

Yazı 12

(1) Hepsi kullanan yerin zenginnikleri, hava meydanı, sular hem daalar

kullanulêr cûmnenin faydalına, ekonomika dolayın tabiat varlıkları, gezi yolları hem başka zenginliklâr, angıları kanona görâ nışannı, salt halkın (publika) varlıı sayılêr.

(2) Halk varlıın saabisi sayılêr devlet hem Gagauz Yerin avtonom bölgesi.

(3) Topraklar Gagauz Yerindâ var nicâ olsun administrativ hem ayırı bir kişinin varlıı.

(4) Gagauz Yerindâ Milletlârarası organizaçıyaların, aşırı insannarın hem o kişilerin, kimin yok vatandaşlı - hepsinin varlıı korunêr.

(5) Gagauz Yerin publika işbaş organları yerdeki karar kablederlâr hem çalışêrlar korumaa tabiat zenginliklerini: yerin üzündâ hem içindâ, büüyüm hem hayvan dünnesini, suları hem başka varlıkları, o üzerâ, ani fayda olsun insannarın saalına, hem yaşaması onnarın olsun iyi hem düzgün.

Yazı 13

Gagauz Yeri, olup gagauz halkın millet kulturasının istoriya kulturasını koruyan mirazı, verer garantiya korumaa hem ilerletmää onnarı şindiki hem gelecek evlatboylarına deyni.

Yazı 14

(1) Gagauz Yerin var kendi simbolları: bayrak, gerb hem gimn, angıları kullanulêr Moldova Respublikanın devlet simbollarınnan bir sırada.

(2) Gagauz Yerin bayraa dörtköşeli plat, 3 sıra renklâr, ani yerleştirili bu sıraya görâ yukardan aşaa dooru: maavi (göktaş) - 60% bayraan genisliindân, biyaz hem kırmızı - 20% bayraan genişliindân. Maavi platta 3 sarı yıldız (yaldızlı), angılar üçköşelik gibi dizili.

(3) Gagauz Yerin gerbi o bir resim-kalkan, angısının aşaaında biyaz üzündâ-sarı (yaldızlı altın) duan günün yarıçevresi, çerçevesindâ sarı (altın) başaklar, gagauz yerin bayraannan sarılı. Aşaaında, kalkanın dışında, kararlı resimni üzüm yaprakları hem salkınnarı. Kalkan üstündâ üç yıldız üçköşelik gibi.

(4) Gagauz Yerin gimnası kurulêr yerdeki kanona görâ.

(5) Gagauz Yerin bayraa, gerbi hem gimnası sayılêr onun ofițial simbolları hem onnar korunêr kanonnan.

Yazı 15

Komrat sayılêr Gagauz Yerin administrativ merkez kasabası.

Yazı 16

(1) Gagauz Yerinda ofițial dillär: gagauz, moldovan hem rus dili sayılêr.

(2) Gagauz dili işleer latin grafikasının temelinä görä hem sayılêr gagauz halkın kendilik millet duygusunun temeli. Diriltmäk, korumak, ilerletmäk hem genişletmäk gagauz dilin kullanmasını - bunnar Gagauz Yerin publika işbaş organnarın ön verän davaları sayılêr.

Herbir yaşayan Gagauz Yerindä vatandaşa verili hak göstereyin paşpordunda soyadını, adını, bobasının adını, angıların dooruyazılması gagauz dilin orfografiya kurallarına görä kararlanêr.

(4) Gagauz Yeri sayêr hem garantiya verer hepsi bu yerdä yaşayan milletlerä birsoy hak ilerletmää dilini hem kulturasını, kolaylık verer onnarın serbestlii ilerlesin.

Bölüm II

VATANDAŞ HEM İNSAN HAKLARI, SERBESTLİİ HEM BORÇLUU

Yazı 17

(1) Gagauz Yerindä herbir insanın duumasından vatandaş hem insan hakları hem serbestlii var hem onnar insanın elindän alınmaz.

(2) Vatandaş hem insan hakları hem serbestlii başka insanın hakını hem serbestliini olmaz bozsun, olmaz zarar yapsın cümnenin hayırına hem dolay dünneyä.

(3) Vatandaş hem insan hakları hem serbestlii ayrılmaz onun borçluundan.

Yazı 18

(1) Gagauz Yerindä düzüler demokratiya cümnesi. Hepsi vatandaşlar kanonun önündä birdir (denk).

(2) Vatandaş hem insan hakları hem serbestlik denklii insana veriler baamsız cinstän, rasadan, millet, etnos duumasından, dilindän, varlık hem iş uurundan, dinindän, zanaatından, politika hem başka görüşlerdän.

Yazı 19

Herkezin var yaşamak hakkı, fizik hem psihik dokunulmazlığına. Kimseyin yaşaması zorlan yok nicä alınşın.

Yazı 20

(1) İnsanın yaşaması, saalı onurluu, şerefi kanona görä korunêr. Bişey yok nicä olsun onu aşaalatmaa deyni.

(2) Kimsey olmaz zeetä koyulsun, zorlansın hem başka fena hem insanın onurluunu aşaalatmalı sert işlerä katılsın.

(3) Kimsey yok nicä alınşın ilaçlanmak, bilim hem başka opıtlara, serbest kayıllık getirmärsa kendisi.

Yazı 21

Herbir insanın serbestlik hem dokunmazlık hakkı var. El koymak hem zapa almak olêr salt kanona görä.

Yazı 22

(1) Herkezin var dokunulmaz hem kendibaşına yaşamak hakkı, kendisinin hem aylesinin saklı işinä, iyi adını hem yaşamasını korumaa.

(2) Herkezin var hakkı saklı kiyat yazmaa, telefonda lafetmäâ, pošta, telegraf hem elektron baalantılarını kullanmaa kanona görä. Bu hak kestiriler salt kanonun temelinä görä.

(3) Eer onun hakkı hem serbestlii kesilirsä, herkezin var hakkı kendisi kanonca karşılık versin yada, danışıp işbaş organnarına kiyatlan , dooruluk bulsun.

Yazı 23

(1) Toplamaa, saklı tutmaa, kullanmaa hem haber daatmaa bir kişinin yaşaması için olmaz, ondan kayıllık yoksa. Publika işbaş organnarı, onnarın serviç adamnarı lâüzım tanışırsın hepsi vatandaşları kiyatlarlan hem materiallarlan, angıları hakına hem serbestliinä insanın dokumêr, eer kanonca başka soy olmarsa, bakılmarsa.

Yazı 24

İnsanın evinä hem bulunma yerinä dokunulmaz. Kimseyin yok hakkı insanın evinä girsın, ev saabileri kayıl olmarsa, bu olêr salt o olaylarda, angıları kanona koyulu.

Yazı 25

(1) Herkezin, kim bulunêr Gagauz Yerindä, var hakı serbest gezsın, yaşamak hem durgunmak yeri ayırsın.

(2) Gagauz Yerindä yaşayan vatandaşlara hak veriler konmaa (yapınmaa) hem durgunmaa Respublika Moldovanın herbir yaşayış yerlerindä, çıkıp gitmää, hem geeri dönmää memleketinä.

Yazı 26

Vatandaşlara fikir hem laf serbestlii veriler. Radio, TV, gazetalar hem telegraf devlet kontrolü geçmeer.

Yazı 27

Vatandaşlara garantiya veriler din hem inan serbestlii işlerindä, eer onnar sayarsa Respublika Moldovanın Konstitütiyasını hem Gagauz Yerin Temel Kanonunu.

Yazı 28

(1) Vatandaşların var hakı ayırmaa hem seçilmiş olmaa.

(2) Seçim hakı veriler Moldova Respublikanın vatandaşlarına, yaşayannara Gagauz Yerindä hem kim 18 yaşu tamannêêr seçim günündä; sade onnara verilmeer, kimim yok hakı kanonca.

(3) Moldova Respublikanın vatandaşları, kim yaşêêr Gagauz Yerindä, olur ayırılısın seçimnerdä deputat, eer onnarın varsa uygun kanona görä seçim hakı.

(4) Olmaz seçimdä pay alsın:

1) o insannar, angıları uymêêr bu yazının (2) payına;

2) kim sayılêr işbecermeyän yada daava kararınan onun seçim hakı alındı, kanon kuvedinä görä;

3) zapta bulunan kapancılar, açan daava kararı girdi kanon kuvedinä.

(5) Olmaz seçilsin:

1) askercilär o zaman, açan askerdä izmettä bulunêrlar;

2) kimin işi uymêêr seçilmiş işbaşına - taa vazgeçmediynän ondan;

3) kim gösterili bu yazının (4) payında.

Yazı 29

Kanona görä vatandaşlar olur serbest kursunnar partiya, politika hem cümnä toplantıları.

Yazı 30

(1) Kanona görä vatandaşların hakı var uslu hem silähsiz toplanmaa, geçirmää mitinglä, toplantı hem demonstratıya.

(2) Görev hakı veriler. Görev var nicä olsun o neetlän, ani korumaa zanaatçılık, ekonomika hem soşial intereslerini. Görev olmaz, eer o insanın yaşamasına hem saalına karşı zarar getirärsä, yada bozarsa gidimini o işlerin, angıları cümnenin yaşamasına faydalı.

Yazı 31

(1) Vatandaşların var hakı serbest kullansın kendi becerikliini iştä, iş hem zanaat ayırmaa. Zorlan iş yaptırmaa olmaz, salt kanona görä.

(2) Herbir adamın var hakı işlesin o yerdä, angısı korumak hem temizlik istediklerine cuvaplı, ödek alsın işindä diskriminatıyasız, hem ödek olmasın taa az en küçük ödektän; var hakı işsizliktän korunsun.

Yazı 32

Gagauz Yerindä insannara iş veriler, kantarlayıp devletin programasının, hazırlamaa işçi hertürlü zanaatlarda soşial istediklerine görä hem kendi becermeklerine görä.

Yazı 33

(1) Gagauz Yerin publika işbaş organnarın, cümnä hem devlet koruntusunda buluner aylä, analık, uşaklık, ihtärlık.

(2) Uşak büütmäk, terbietmäk onnarı, üüretmäk hem bakmak-ana-bobaların denk hakları hem borçları sayılêr.

(3) Ergen uşaklar, angıları işleer, borçlu baksınar ihtär (işleyämöz) analarını-bobalarını.

Yazı 34

(1) Vatandaşların var hakı saalını korumaa hem ilaçlanmaa.

(2) En aşaadakı uurda devlet ilaçlaması ödeksiz.

Yazı 35

(1) Vatandaşların var hakı temiz pak dolaya, kabletmää haber onun durumu için; zarar olduynan saabiliinä hem varlına ekologiya hakı bozulmasından, insana çeviriler ödek. Serviç adamnarı saklayarsa olayları,

angıları zarar getirir (yapêr) insanın saalına hem yaşamasına, cuvap edecek kanonca.

(2) Herkezin borcu korumaa dolay dünneyi, onun zenginniklerini, hayvannarı hem büüyümneri bakmaa insancasına.

Yazı 36

Vatandaşlara veriler soşial garantiyası bakılmaa ihtärlikta, hastalandıynan, sakat olduynan, üüsüz hem işsiz kaldıynan. Uşakları terbiyetmäa hem taa başka sıralarda kanonca garantiya veriler.

Yazı 37

(1) Herkezin var hakkı olsun evi. Kimseyin yok nicä zorlan evini almaa.

(2) Gagauz Yerindä kanona görä hak verili herbirin evi olsun. Publika işbaş organnarı düzer programa yardım etmäa herbir genç aylesinä ev almaa, yada düzünmäa, kolaylık verer - ev yapmaa.

Yazı 38

(1) Vatandaşların hakkı kabletmäa devlet üüretimi ödeksiz.

(2) Vatandaşlara verili hak terbiyetmäk kabletmäa şkoladan ileri, kabletmäa mutlak gimnaziya üüretmesi. Herkezin var hakkı konkurslara görä, becermesinä görä üüsek üüretim kabletsin.

(3) Gagauz Yerindä kurulêr millet üüretim sisteması, angısı insanlık hakkını hem kanonca vatandaşların faydasını çiinämeyecek.

Yazı 39

Vatan korumak - var bir ayozlu hak hem vatandaş borcu. Moldova Respublikanın kanonuna görä kurulu sıra vatandaşları askerä çaarmaa yada alternatif izmetinä.

Yazı 40

Gagauz Yerindä yaşayan hem işleyän vatandaşların borcu kanonca pay alsınnar cümnä harçlarında, ödeyip harçları hem toplama paraları.

Yazı 41

Gagauz Yerindä herkez vatandaşın borcu korumaa tarih hem kultura anıtlarını.

Bölüm III

GAGAUZ YERİN PUBLİKA İŞBAŞ ORGANNARIN KURULUŞU HEM SERVİCİ

I Baş

Gagauz Yerin Halk Topluşu

Yazı 42

Gagauz Yerin Halk Topluşu - gösterän hem kanonkuran organı.

Yazı 43

Halk Topluşunda 35 deputat ayırılan 4 yıla bütün cümnä, dooru hem uz serbest hem saklı seçimnerdä seçim hakına görä.

Yazı 44

Halk Topluşa deputat ayırmaa deyni kararlanêr seçim geçirmek sırası Gagauz Yerin Temel Kanonuna hem yerdeki kanonnara görä.

Yazı 45

Deputat seçimneri Gagauz Yerin Halk Topluşuna geçiriler üç (3) ayın içindä, o gündän, nicä geçer ilerdeki ayırılma Halk Topluşunun deputatların kuvedi.

Yazı 46

Gagauz Yerin Topluşu kendi işini götürer kanona görä çaarılmadıyan yeni Halk Topluşun deputatları.

Yazı 47

Merkez seçim komisiyanın teklifinä görä Gagauz Yerin Tribunalı karar kableder saymaa deputatların kuvedini yada saymamaa, açan seçim kanonnarı işlämeer (bozuler).

Yazı 48

(1) Gagauz Yerin Halk Topluşuna deputat var nica ayırılısın Respublika Moldovanın vatandaşı, angısının 21 yaşın taman, kimin seçim hakı var

hem yaşêêr seçim geçân zamandan bu yerdä, angısını o gösterer.

(2) Gagauz Yerin Halk Topluşun deputatları, angıları tutêr ödekli iş yerini, yok nicä başka ödekli iştä işlesin, bilim hem üüredici işindän kaarä.

(3) Gagauz Yerin Halk Topluşunun deputatları adetçä kendi işini profesional temelinä görä götürer.

Yazı 49

Gagauz Yerin Halk Topluşunun deputatı yok nicä tutulsun, kapansın, araştırılsın (yoklaştırılsın) o zamandan kaarä, açan tutulêr bir kabaat (zarar) yaptı yerindä, yada daavaya çaarılçın, Halk Topluşu kayıllık vermedään; deputatı seslemektän sora kayıllık veriler.

Yazı 50

Yeni ayrılma Gagauz Yerin Halk Topluşunu Gagauz Yerin Başkanu çaarêr 30 günün içindä seçimnerdän sora.

Yazı 51

Gagauz Yerin Halk Topluşun kompetençiyasına girer:

- 1) Gagauz Yerin Temel Kanonunu kabletmäk hem ona diişilmeleri geçirmäk;
- 2) yerdeki kanonnarı kabletmäk hem onnara diişilmeleri geçirmäk:
  - a) bilim, kultura, üüretim işlerindä;
  - b) yaşantı - komunal çorbacılında, gerçeklendirmektä;
  - c) yerdeki bütet - finansa hem harç toplamakta;
  - d) iş baalantıları hem soşial yardımınarı.
- 3) Yerdeki kanonnarın açıklaması;
- 4) Gagauz Yerin administrativ düzülmeginin soruşlarını kanon sırasıyca açıklamak;
- 5) Pay alêr Respublika Moldovanın iç işlerin hem dış politika soruşlarında, angıları baalı Gagauz Yerin faydasına;
- 6) Gagauz Yerin Başkanın yazısınnan kökleştirer Gagauz Yerin Bakannık Komitetin kadrolarını hem düzülmegini, uzlaştıırêr soruşlar Gagauz Yerin dolay administraçiyalarını servicinä koymaa hem çikarmaa;
- 7) sırayı kantarlamaa yerdeki publika işbaş organların düzülmeginde hem işindä;
- 8) Gagauz Yerin publika işbaş organların iş adamnalarını servicindän çikarmaa;

- 9) Gagauz Yer'in publika işbaş organların hem Bakannık Komitetin izin hem karar kıyatlarını heptân yada pay-pay diıştirmää, açan onnar uymêêr yada karşı gider yerdeki kanonnara hem bu Temel Kanona;
- 10) Moldova Respublikanın Konstitutiyasına görä daava bölümnerini tanıştırmää daavacılarlan, angıları işä koyulêr hem iştân çıkarılêr;
- 11) ekonomika, soşial, millet kultura ilerletmesi, dolay dünneyi korumak programalarını çetinnetmää;
- 12) karar alêr Gagauz Yer'in Halk Topluşuna deputat ayırmaa, Başkan Gagauz Yerindä, yerdeki publika işbaş organlarını; Merkez seçim komisiyasını yerleştirer seçimneri geçirmää hem onnarı kaavileştirmää; Halk Topluğu, Başkanı, deputatları hem başka organları ayırmaa deyni;
- 13) karar alêr hem geçirer yerdeki referendumu baalı o soruşlara, angıları Gagauz Yer'in kompetenşiyasında bulunêr;
- 14) kanon kableder Gagauz Yer'in nişannarı için;
- 15) karar verer Gagauz Yerindä kazanılmış baaşışlar kabletmää hem saygılı adları koymaa;
- 16) soruşu bakıp, ani Gagauz Yerindä aman (bela) oldu hem alta kalması için, işini bildirer Moldova Respublikanın Parlamentinä, çıkıp inşiativaylan o zamanda, hem da koyer korumak neettinnän başka soy administrativ forması kurmaa Gagauz Yer'in halkını arkaya almak için;
- 17) Moldova Respublikanın Konstitutiya Daavasına danışêr kanona görä soruşlan: uyer mı kanona Moldova Respublikanın kanonkuran, bakannık işbaş organların aktları, eer onnar Gagauz Yer'in seçilmiş deputatların işlerini kırarsa;
- 18) Gagauz Yer'in bütetini açıklêêr hem kaavileştirer, onun işlemesinä kontrol yapêr;
- 19) Gagauz Yerindä bakêr kanonca verilän toprak iyi kullanılsın hem sırayca insana toprak (yer) verilsin işlemää, hem başka burada bulunan tabiat (natura) resursları iyi kullanılsın.

Yazı 52

(1) Halk Topluğu işlesin deyni, onun Başı ayırılêr, yardımcıları hem Halk Topluşun Prezidiumu.

(2) Halk Topluşunun Başı hem onun yardımcıları ayırılêr deputatların saklı seçimnerindä ayırılma deputatların taa çoyun seslerinnän o vakıda, nekadar işleyecek Halk Topluğu.

(3) Halk Topluşun Başının yardımcılarının arasında birisi deputatların ayırılêr başka etnostan (olmasın gagauz).

Yazı 53

Gagauziyanın Halk Topluşun Başı läâzım bilsin gagauz dilini.

Yazı 54

Gagauziyanın Halk Topluşun Başını ayırmak sırası, işbaşına girmesi hem iş hakı belliediler bu Temel Kanona hem Halk Topluşun kuralına görä.

Yazı 55

(1) Gagauziyanın Halk Topluşunun Başı:

- 1) Halk Topluşunun işindä götürer bütün öndercili;
- 2) Halk Topluşun toplantısını götürer, Halk Topluşun Prezidiumuna öndercilik eder, açıklêêr deputatlara haberleri, oluşları Gagauz Yerindä hem verer cuvap soruşlarda iç hem dış kanonverän organnarın politikasında.
- 3) Halk Topluşunda kabledilän kararları imzalêêr;
- 4) gösterer Halk Topluşun ilişkilerini Moldova Respublikanın publika işbaş organnarınnan hem başka organnarlan;
- 5) Halk Topluşun aparat işçilerine ilişikli izinnär verer.
- 6) Halk Topluşun aparat işçilerine ilişikli izinnär verer.

(2) Gagauz Yerin Halk Topluşun Başı var nicä taa ileri çıkarılsın işindän Halk Topluşun deputatların saklı seçimnerindä, açan onnarın arasından üçtän 2 payı ses verecek.

Yazı 56

(1) Gagauz Yerin Halk Topluşun hem onun Prezidiumun, herzamankı komisiyaların hem aparatın iş sırası Reglamentlän kararlanêr.

(2) Gagauz Yerin Halk Topluşun finansa kaynakları ildärdän kararlanêr Gagauz Yerin bütetinnän.

(3) Halk Topluşu yok nicä taa ileri salverilsin seçimnerdän bir yıl geçmediynän o üzerä, ani bu Temel Kanonun 68-ci yazısının 10-cu punktunda gösterili, hem bitki 6 ayın içindä, eer tamannanmadıysa Gagauz Yerin Başkanın işbaş vakıdı.

(4) Gagauz Yerin Temel Kanonu kablediler seçilmiş deputatların üçtä 2-ci payınnan.

(5) Kanonnar kablediler ayırılma deputatların taa çoyunun seslerinnän.

(6) Kararlar kablediler taa çoyunnan deputatların, angıları topluşta bulunêr, eer varsa kvorum.

(7) Yerdeki kanonnar veriler Gagauz Yerin Başkanına imzalasın hem çekeder işlemää o gündän ileri, nezaman ofițial yazılı, eer başka bakılmadıysa kanonca.

(8) Gagauz Yerin Halk Topluşun kabledilmä kanonnarı hem kararları 10 günün içindä yollanılêr Moldova Respublikanın Başbakanına hem Parlamentinâ, ani onnarın haberindä olsun.

Yazı 57

Gagauz Yerin Halk Topluşuna, Başkana hem Bakannık Komitetinâ hem Halk Topluşun deputatlarına verili inişiativa kanon kurmasında.

II Baş

GAGAUZ YERİN BAŞKANI

Yazı 58

Gagauz Yerin Başkanı en üüsek işbaş adamı sayılêr. Ona baalı Gagauz Yerin hepsi publika işbaş organnarı.

Yazı 59

(1) Gagauz Yerin Başkanı garant olêr Temel Kanonun işlemesindä, insan hem vatandaş hakları hem serbestlii tamannamaa.

(2) Gagauz Yerin Başkanı çalışêr Gagauz Yerin statusu korunsun, publika işbaş organnarı annaşıp biri-birinnän işlesinnär.

Yazı 60

Gagauz Yerin Başkanı Moldova hem Dünnähalklararası işlerindä bellieder avtonomiyayı.

Yazı 61

(1) Gagauz Yerin Başkanı ayrılêr 4 yılına serbest hem saklı seçimnerdä, dooru hem uz seçim hakına görä, alternativ temelinä görä.

(2) Seçimnär sayılêr geçirilmedik, eer ilk sıra yarısından taa az seçimci pay aldıysa, ikinci sıra üçüncü payından taa az seçimcilär, angıları pay aldı seçimdä. Ayrılmış sayılêr o, kimin için kıyat attı seçimcilerin yarısından çoyu, angıları pay aldı seçimnerdä.

(3) Gagauz Yerin Başkanı ayırmaa seçimnär sayılêr haliz geçirilmiş, Gagauz Yerin Tribunalı onnarı sayarsa.

Yazı 62

(1) Gagauz Yerin Başkanı var nicä olsun (ayırılısın) Moldova Respublikanın vatandaşı, 35 yaşta bulunan, yaşayan yada yaşadıysa Gagauz Yerindä hem gagauz dilini bilän.

(2) Bir kişi yok nicä 2 sıradan zeedä tutsun Gagauz Yerin Başkanının yerini.

Yazı 63

(1) Bu Temel Kanon hem başka yerdeki kanonnar temelleer Gagauz Yerin Başkanın seçilmesini hem girmesini işbaşına hem onun servicinä. Gagauz Yerin halkına karşı Gagauz Yerin Başkanın işleri (yok nicä) olmaz kullanılsın.

(2) Kalan seçimnär yada işbaşa koymak hem da kavramak Gagauz Yerin Başkanın işini sayılêr haksız hem diil aslı.

Yazı 64

(1) Gagauz Yerin Başkanı işbaşına gireräk bölä emin eder:

“Bu büyük bir gündä bütün canımdan emin ederim Gagauz Yerin halkına büyük inannan izmet etmää; saymaa hem korumaa insan hem vatandaş haklarını hem serbestliini, uygun tamannamaa Moldova Respublikanın Konstitütyasını, Gagauz Yerin Temel Kanonunu hem başka kanonnarı. Benim işbaşında sayerim büyük borcum var iyi neetlän bana verilän sorumnu ükü taman hem uygun götürüyim.”

(2) Emin 30 gün içindä, nica ofițial bildirildi seçim çıkışları, Gagauz Yerin Halk Topluşun hem Tribunalın maasuz toplantısında gagauz dilindä verilêr.

Yazı 65

(1) Gagauz Yerin Başkanı emin vermäk günündän işbaşına girêr.

(2) Gagauz Yerin Başkanı işbaşını götürer o zamanadan, açan yeni ayrılma Başkanı emin edecek.

(3) Gagauz Yerin Başkanın işbaşvakıdı uzaldılêr o zaman, açan cenk çekeder yada ansızdan ortalıkta karışmalık hem sıkıntılık olêr.

Yazı 66

Gagauz Yerin Başkanı Moldovanın Respublika Prezidentinin kararınan Moldova Respublikanın Başbakanının azası koyulêr.

Yazı 67

Gagauz Yerin Başkanın var dokunulmazlık hakkı hem hukuk cuvapçılıu, açan bu işbaşında bulunêr; kendi politik bakışları için o yok nicä daavaya verilsin.

Yazı 68

Gagauz Yerin Başkanı:

- 1) Gagauz Yerini bildirer Moldova Respublikanın iç hem dış politika soruşlarında, angıları baalı Gagauz Yerin işlerinnän;
- 2) kanona görä o Gagauz Yerinin Bakannık Komitetinä öndercilik eder;
- 3) Gagauz Yerin Halk Topluşuna bildirer Bakannık Komitetin kadrolarını hem onun strukturasını gerçekleştirmää deyni;
- 4) Gagauz Yerin Başkanın administratıyasını kurêr;
- 5) yerdeki kanonnarı imzalêr;
- 6) verer izin hem karar, angılarını Gagauz Yerindä hepsi borçlu tamannasın;
- 7) Gagauz Yerindä hepsi publika işbaş organlarını kullanêr hem izin verer örütmesinä onnarın ortaklık işindä;
- 8) Gagauz Yerin Halk Topluşunnan annaşıp, koyêr hem çıkarêr işbaşından Gagauz Yerin dolayların administratıya başlarını;
- 9) onun var hakkı kaldırsın soruş yerdeki referendum geçirmää Gagauz Yerin kanon sıralarına görä;
- 10) onun var hakkı taa ileri salversin Halk Topluşunu, açan 45 günün içindä yok nicä kurulsun Gagauz Yerin Bakannık Komiteti, o gündän, nicä teklif oldu onun kadroları için, yada 2 ayın içindä Gagauz Yerin buçetinin proekti kabul edilmeer. Halk Topluşu var nicä salverilsin o gündän, açan Başkan danuşêr Gagauz Yerin Halk Topluşun Prezidiumuna hem frakşiyalara. Halk Topluşu var nicä salverilsin, açan Bakannık Komitetin kadroları için iki sıra Başkanın danısması sapıdılêr;
- 11) kanona görä düzer hem kullanêr Gagauz Yerin koordinatıya

- toplusunu, angısı gürer devletä karşı gidennärlän;
12) Gagauz Yerin halkın önünä çıkêr danışmak sözünnän;
13) Gagauz Yerin Halk Toplusuna heryıl publika işbaş organnarın bütun yılda işleri için haber verer;
14) verer Gagauz Yerin saygılı adların hem baaşışlarını (medali, orden, h.b.);
15) Gagauziyanın Halk Toplusunda var hakı kendi istediinä görä kanon kursun;
16) koyêr hem çıkarêr dolay polițiya öndercisini Gagauz Yerin işlerin departamentini kullanan öndercinin izininä görä.

Yazı 69

Gagauz Yerin Başkanın var hakı, diilsä kayıl kabledilmiş yerdeki kanonnan, 10 günüm içindä yollasın onu tekrar Halk Toplusunda bakılsın. Gagauz Yerin Halk Toplusun deputatları tekrar verirsä üctä iki (2/3) payı seçilmä deputat seslerini, kanon sayılêr kabledilmiş. Gagauz Yerin Başkanı onu imzalêr.

Yazı 70

(1) Gagauz Yerin Başkanın işbaş kuvedi var nicä kesilsin taa ileri, eer o tutmarsa Moldova Respublikanın Konstitütiyasını, kanonu “Gagauz Yerin ayırı hak statusu”, bu Temel Kanonu, yerdeki Gagauz Yerin Halk Toplusun kanonlarını hem kararlarını, yada o yaparsa zarar, angısı kaavileştirili daava kesilmesinnän.

(2) Başkan çıkarmak için Gagauz Yerin işbaşından üçüncü payı Halk Toplusun lâüzım danışsın Gagauz Yerin Başkanına, ki versin cuvap onu kabaatlı bulmak için hem ona karşı soruş kaldırmak için.

(3) Gagauz Yerin Halk Topluşu kabledirsä karar Gagauz Yerin Başkanını indirmä işbaşından, o zaman 30 gün içindä geçiriler referendum bu soruşa görä - Gagauz Yerin Başkanını çıkarmaa. Referendum geçirmäk sırası yerdeki kanonnan kurulêr.

Yazı 71

(1) Gagauz Yerin Başkanı saalın durumuna görä hem yoksa nicä götürsün işini başka sebep üzerinä, ozaman onun işbaş yerinä koyulêr Gagauz Yerin Bakannık Komitetinin öndercisinin ilk yardımcısı.

(2) Gagauz Yerin Başkanı ayırmak için yenedän seçim geçirilêr, eer 3 ayın içindä yer boşandıysa.

III BAŞ

GAGAUZ YERİN BAKANNIK KOMİTETİ

Yazı 72

(1) Gagauz Yerindä Bakannık Komiteti, angısı kurulêr Gagauz Yerin Halk Topluşunda, hervakit işleyän Bakannık işbaş organı sayılêr.

(2) Gagauz Yerin Başkanın Kararına görä Halk Topluşun deputatların taa çoyunun seslerinnän yerleştiriler Bakannık Komitetin kadroları o vakıda, nekadar o kendi işleyecek.

(3) 15 günün içindä, nicä koyulêr Bakannık Komiteti, Başkan tanıştırêr Halk Topluşunu Bakannık Komitetin iş programasınnan.

Yazı 73

Gagauz Yerin Bakannık Komiteti düzer işini Moldova Respublikanın Konstituyısına hem kanonnarına görä, bu Temel Kanona hem yerdeki kanonnara görä, Halk Topluşun hem Gagauz Yerin Başkanın izinnerinä hem kararlarına görä.

Yazı 74

(1) Gagauz Yerin Bakannık Komitetin kadrolarına girer: ilk yardımcı, Bakannık Komitetin öndercinin yardımcıları, Gagauz Yerin bakannık öndercileri, dolayların administraşıya başları.

(2) Gagauz Yerin Başkanın danışmasına görä industriya hem çiftçilik bakannık öndercileri girer Moldova Respublikanın Bakannık kolegiyalarına hem önderciliklerinä.

(3) Gagauz Yerin hukuk önderciliin başı koyulêr hem çıkarılêr işbaşından Moldova Respublikanın Hukuk Bakannınnan Gagauz Yerin Halk Topluşun istediinä görä hem sayılêr Moldova Respublikanın Hukuk Bakannın kolegiya azası.

(4) Gagauz Yerin Millet korumak Bakannık başı koyulêr hem çıkarılêr işbaşından Moldova Respublikanın Millet korumak Bakannık başınnan Gagauz Yerin Başkanın bildirmesinä görä, açan var kayllık Halk Topluşundan, da o olêr işbaşına görä Moldova Respublikanın Millet korumak Bakannın kolegiya azası.

(5) Gagauz Yerin iç işlerinin departamentin başı koyulêr hem çıkarılêr

işbaşından Moldova Respublikanın iç işlerin Bakannın başınan Gagauz Yerin Başkanın bildirmesinä görä, annaşp Gagauz Yerin Halk Topluşunnan, hem sayılêr Moldova Respublikanın iç işlerin Bakannın Kolegiya azası.

(6) İç asker öndercisi koyulêr hem çıkarılêr işbaşından Moldova Respublikanın iç işlerin Bakannın başınan Gagauz Yerin Başkanın kararına görä.

Yazı 75

(1) Gagauz Yerin Bakannık Komiteti kendi işindä cuvaplı Gagauz Yerin Halk Topluşun önündä.

(2) Gagauz Yerin Bakannık Komiteti çekeder işlerini o gündän, açan onun azaları emin eder Gagauz Yerin Başkanına.

Yazı 76

Açan Gagauz Yerin Başkanı vazgeçer işindän, onun ardına Bakannık Komiteti da çıkêr; yeni kadrolar koyulunca Bakannık Komiteti işini ilerleder.

Yazı 77

Gagauz Yerin Bakannık Komiteti çalışêr;

- 1) Moldova Respublikanın Konstituyası hem kanonnarı, bu Temel Kanon, yerdeki kanonnar hem Gagauz Yerin Halk Topluşun kararları, Gagauz Yerin Başkanın izinneri hem kararları sayılısın hem tamannansın;
- 2) pay almaa Moldova Respublikanın Merkez çiftçi hem industriya işbaşlarında, angları ilgili Gagauz Yerinnän;
- 3) çalışêr düzmää Gagauz Yerin hepsi dolaylarında Kanona görä kendi varlık ilişiklerini, ekonomikay kullanmaa, soşial kultura yapıntısını, yerdeki bütet-para-mal sistemasını, sosyal yardım işindä, iştä kazanç-ödek, yerdeki harç ödeklerini, korumak dolay dünneyi, tabiatın akıllı kullanmasını;
- 4) kararlamaa ekonomika strukturasını hem faydalı tarafa ilerletmää ekonomika hem bilim-tehnika örüyüşünü;
- 5) kurmaa programa ekonomika, soşial hem millet kultura ilerlemesindä, dolay dünneyi korumaa hem onnarı ilerletmää;
- 6) Gagauz Yerin bütetini düzmää hem tamannamaa;
- 7) çözdürmää ekolojiya korumak soruşlarını, akıllı korumaa, kaldırmaa tabiat varlığını, koymaa karantin hem bildirmää aman bela

olan zonaları;

8) kurmaa hem işletmää programaları bilim, kultura, saalık korumakta, sport hem fizik kulturaında, sosyal-sigorta, korumak hem kullanmak istoriya hem kultura anıtlarını;

9) kurmaa hem geçirmää bilimä uydurulma programaları demografiya politikasını, kasaba düzmäk, komunal hem evsaabilik işlerini ilerletmää deyni;

10) Gagauz Yerindä ilerletmää hem işletmää gagauz dilini, başka millet dilleri hem kulturaları;

11) korumaa vatandaş hakı hem serbestlii, millet hem vatandaş birliini, kanonnuk hem cümnä tertiplik sırasını.

Yazı 78

(1) Gagauz Yerin Bakannık Komiteti çıkarêr karar hem izinnär, anguları lääzım Gagauz Yerindä tamannansın hem kullanılsın.

(2) Gagauz Yerin Bakannık Komitetin var hakı diiştirmää Gagauz Yerin yerdeki publika işbaş organnarın kararlarını, eer onnar gidärsä işleyän kanona hem cümneyä karşı, hem var hakı karar almaa publika organnarın işçilerini işbaşından çıkarmaa.

(3) Gagauz Yerin Bakannık Komitetin kararları hem izinneri var nicä diişilsin Gagauz Yerin Başkanınnan hem Halk Topluşunnan, eer onnar karşı gidärsä bu Temel Kanona, yerdeki kanonnara hem Halk Topluşun kararlarına, Gagauz Yerin Başkanın izinnerinä hem kararlarına.

(4) Gagauz Yerin Bakannık Komitetin kararları hem izinneri 10 günün içindä, nicä kabledilêr, Moldova Respublikanın Başbakanına yollandırılêr bildirmäk için.

Yazı 79

(1) Gagauz Yerin Halk Topluşun var hakı ayırılma deputatların taa çoyun seslerinnän iştan çıkarmaa Gagauz Yerin publika işbaş organnarın işçilerini.

(2) Gagauz Yerin Başkanın var hakı bildirsın publika işbaş organnarın işçilerinin iştan çıkarılması için yada kayıl olmasın Halk Topluşun kararınnan bu iştä, açan karar kabledilmiş Halk Topluşunnan. Açan Halk Topluşu 3 ayın içindä tekrar kableder karar çıkarmaa işbaşından, ozaman Gagauz Yerin Başkanı 5 günün içindä bildirêr onun çıkmasını.

Bölüm IV

GAGAUZ YERİN EKONOMİKASI HEM FİNANSLARI

Yazı 80

(1) Gagauz Yerin büteti kurulêr hepsi ödek soylarından, ani Moldova Respublikanın hem Gagauz Yerin kanon verilmesinnän kararlandı.

(2) Gagauz Yerin bütetin hem devlet bütetin arasında ortak işlär kararlanêr Moldova Respublikanın kanon verilmesine göre düzülü türlü ödeklerdän, hersoy harçlarından, toplama hem ödek parasından. Ödek ölçüleri kararlanêr Moldova Respublikanın Başbakanının hem Gagauz Yerin Bakannık Komitetinnän birerdä kabledilän kararınnan hem ileri dooru çetinnener Halk Topluşunnan hem Moldova Respublikanın Parlamentünnän.

(3) Gagauz Yerin bütetin gelir hem harç paraları läüzüm olsun kantarlı. Bütet defititin en az salverilmiş kit malı yerdeki kanonnan kurulêr. Gagauz Yerin Halk Topluşun yok hakı baksın kanon proektlerini bütetin harçlarını genişletmäa, karalamadıynan finans kaynaklarını.

(4) Gagauz Yerin publika işbaş organnarını tutmaa deyni salt bütetin kaavileştirtilmiş yazısına göre harçları var nicä olsun.

(5) Derindän halka haber vermää gelir hem harç paraları için her yılın maasuz presada läüzüm bildirilsin.

Bölüm V

YERDEKİ İŞBAŞ HEM ÖNDERCİLİK

Yazı 81

(1) Yerdeki publika işbaş öndercilii götürüler tanıdan bakannık işbaş organnarınnan hem dä doorudan demokratiya formalarınnan. Yerdeki publika işbaş organnarın adları koyulêr Gagauz Yerin kanonnanınnan.

(2) Tanıdan yerdeki publika işbaş hem önderci organnarın kuruluşu hem işleri götürüler bu takım çeketmeli:

yerdeki işbaş öndercilik organnarın arasında hem ayırılêr türlü uurda; bir-birinä uydurmaa koyulma hem ayırma prinsiplerini kurarkan yerdeki publika işbaş organnarını; sayıp yerdeki, dolayların bölgenin hem bütün devletin ekonomika, finans, soşial hem başka ilgilerini.

Yazı 82

(1) Dolaylarda publika işbaş önderciliini götürer onnarın administratıyaları. Dolay administratıya başları olêr ofişial kişilêr, angıları götürer önderci, administrativ, izin hem kontrol funktıyalarını bu yerdê.

(2) İşbaşları hem işlerin sırası administratıya başların hem dolay administratıyaların kararlanêr kanona görê.

(3) Publika işbaş organnarın öndercileri hazırlêr, cetinneder hem tamannadêr kendi bûcetini. Yerdeki publika öndercilik organnarın varlıı, ona bûceti girer, yok nicê alınsın; bu olur, salt sırada, ani kanona görê gösterili.

Bölüm VI

DAAVA İNSTANTİYALARI

Yazı 83

(1) Gagauz Yerindê dooru daavacılık götürüler kanonun adından hem salt daava bölümnerinnê.

(2) Daava bölümneri Gagauz Yerindê sayılêr Gagauz Yerin Tribunalı hem daava evleri.

(3) Maasuz daavalar var nicê kurulsun Gagauz Yerindê Moldova Respublikanın kanonverilmesinê görê.

Yazı 84

(1) Gagauz Yerin Tribunalı, olup Moldova Respublikanın daava sisteminin payı, kendi kompetenşiyasına görê bakêr en dolaşık daavaları nicê ilk bölüm daavası tivil administrativ hem ceza işlerini.

(2) Gagauz Yerin Tribunalı sayılêr ikinci bölüm daavası, bakıp kalan daavalara, angıları taa aşaaada, o bakêr işleri kasaşion, apelâşion hem siirek ayrılı daava sıralarında.

Yazı 85

Gagauz Yerin Tribunalı verer açıklama bu Temel Kanona, bakêr Gagauz Yerin Halk Topluşun, Başkanın hem Bakannık Komitetinê ilgili işleri kanonca mı onnarın normativ aktları, hem da götürer başka kanonda verilmiş işbaş sıralarını.

Yazı 86

(1) Gagauz Yerin daava kuruların instanşiyaların daavacıları baamsız hem baalı salt Moldova Respublikanın Konstitüşiyasına hem kanonnarına, bu Temel Kanona hem Gagauz Yerin kanonnarına.

(2) Daava kuruların daavacıları koyulêr hem boşandırılêr daava servicindän Moldova Respublikanın Prezidentinin kararına görä, Halk Toplusun istemesinä görä, annaşılmış Moldova Respublikanın magistraturanın Üüsek topluşunnan.

(3) Gagauz Yerin Tribunalın Başı işbaşına görä olêr Moldova Respublikanın Üüsek daava palatanın azası.

Yazı 87

Daavacılık Gagauz Yerin Tribunalında hem daava yerlerindä götürüler gagauz dilindä, ya da moldovan, ya da rus dilindä. Bu iştä payalannar insannara veriler hak iş materiallarınnan tanışmaa, daava işindä pay almaa talmacın yardımınnan hem ana dilindä söz tutmaa daavanın önündä.

Bölüm VII

PROKURATURA

Yazı 88

(1) Gagauz Yerin Prokuroru hem onun yardımcı prokurorları gözlede Gagauz Yerin hepsi dolaylarında haliz, dooru, birsoy kullanılsın hem bakılsın kanonnar yşleyen Gagauz Yerinda hem dünnahalklararası hak aktları, hepsi işbaş organarlan, cümnä ortak topluşlarlan, onnarın iş adannarınnan hem vatandaşlarlan.

(2) Gagauz Yerin Prokuroru götürer işbaşını Moldova Respublikanın kanonuna görä “Respublika Moldovanın prokuraturası için”, bu Temel Kanona hem Gagauz Yerin kanonnarına görä.

(3) Gagauz Yerin Prokuroru koyulêr hem çıkarılêr işbaşından Respublika Moldovanın Genel Prokurorunnan Gagauz Yerin Halk Topluşun verilme kararına görä hem, işına görä, olêr Moldova Respublikanın Genel Prokuratura kollegiyasının azası.

(4) Gagauz Yerin taa aşaaada bulunan prokurorlarını koyêr hem çıkarêr

iştân verilmä kararınnan Moldova Respublikanın Genel prokuroru, annaşıp Halk Topluşunnan.

Bölüm VIII

KANONNUK HEM HAKSIRASI (ADETİ)

Yazı 89

(1) Gagauz Yerindä kanonnuk hem hak adetleri işlesin deyni pay alêr kanonverân hem bakannık işbaş organnarı, daava yerleri, prokuratura hem vatandaşlar. Onnarın işbaş düzülü hem ayırılı, ki çalışsınnar kanonnuk hem haksırası olsun Moldova Respublikanın hem Gagauz Yerin kanonnarına görä.

(2) Halk gvardiyanın çeteleri, cümnä insan yardım verer hakıkoruyan organnara kanonu hem hak sırasını, vatandaş hakını hem seerbstliini korusunnar.

Yazı 90

Yurist yardımı vatandaşlara hem cümnä topluşlara verer advokatlar. Advokatlık iş sırası kararlanêr Moldova Respublikanın kanonunnan.

Bölüm IX

GAGAUZ YERİN TEMEL KANONUN DİİŞİLMESİ

Yazı 91

Bu Temel Kanonu diişilsin deyni, bakılsın yenedän, var nicä soruş kaldırılsın:

- 1) Gagauz Yerin Halk Topluşun deputatların arasında üçüncü payınnar;
- 2) Gagauz Yerin Başkanınnar;
- 3) seçimcilerin 15000 kişinin (taa az olmaz) vatandaşların, angılarından geler inişiativa Gagauz Yerin Temel Kanonunu diişirmää, läâzım göstereşsinnär avtonom bölgesinin seçimcilerin yarısı küülerin hem kasabaların, angıların hepsindä 500 kişidän yazı alsınnar, ani onnar arka

olêr bu teklifâ, hem da o yerlerdâ, neredâ seçimcilerin sayısı 500-dân aşaa - yazı lââzım toplanılsın 50 % seçimcilerin arasından.

Yazı 92

Temel Kanonun I,II bölümnerin hem 91 yazının 3 payın durumu var nicâ yenidân bakılsın Gagauz Yerin Halk Topluşunnan yerdeki referendumun geçmesindân sora.

Yazı 93

(1) Gagauz Yerin Temel Kanonu var nicâ dîiştirilsin Halk Topluşun kanonunnan, referendumun çıkışlarına görâ yada onun teklifinâ görâ.

(2) Kanon proekti Temel Kanona dîiştirilmâ geçirmââ, yada onu doorutmaa, kablediler Halk Topluşunnan 6 ayın içindâ o gündân, nicâ verildi kiyat bu soruşu kaldırmaa. Kanon kablediler seçilmâ deputatların 2/3 payın seslerinnân.

(3) Kanon, dîiştirmâk yapmaa Temel Kanonunda, imzalanêr Gagauz Yerin Başkanınnan 10 günün içindâ hem ofişial tiparlanêr.

Bölüm X

SONUNKU HEM GECİLÂN DURUMNAR

Yazı 94

Bu Temel Kanonu kablediler Gagauz Yerin Halk Topluşun 2/3 payın seçilmâ deputatların sesinnân.

Yazı 95

Gagauz Yerin Temel Kanonu o gündân girer kuvedâ, açan Gagauz Yerin Başkanı onu imzalêr.

Yazı 96

O gün, angısında Gagauz Yerin Halk Topluşu Temel Kanonunu kabledecek, sayılacak Temel Kanon günü.

Yazı 97

Kanonnar hem başka hak aktları, angıları işlêr Gagauz Yerindâ, kullanılêr o bölümdâ, angısı diil denk bu kanona.

Yazı 98

(1) Gagauz Yerin Başkanı hem Halk Topluşu, angıları seçilmä kanona görä “Gagauz Yerin hak statusu”, işleer o zamanadan, angısına onnar ayrılma.

(2) Gagauz Yerin Halk Topluşu, Başkanı hem Bakannık Komiteti o gündän, açan bu Temel Kanon başlayacak kuvedä girmäâ, kabledeler hak, borç hem cuvapçılık, bu Temel Kanonunnan koyulma.

Yazı 99

Yerdeki publika işbaş organnarı ilerlede işlerini bitkiyädän, onnarın seçilmesine görä,geçincä iş vakıdı.

Yazı 100

Gagauz Yerin Halk Topluşu danışêr Moldova Respublikanın Başbakanına hem Parlamentinä koymaa sıraya bir yılın içindä Gagauz Yerin daava instanşiyalarını kanona “Gagauz Yerin hak statusu” hem bu Temel Kanona görä.

Yazı 101

“Sonunku hem gecilän durumnar” X bölüm sayıêr bu Temel Kanonun ayırıımaz payı hem kararlêê soruşları, angıları baalı onun kuvedä girmesinnän.

Temel Kanon kabledildi Mayın 14, 1998 yılda Gagauz Yerin Halk Topluşunnan. Ses vermektä pay aldı 28 deputat. Temel Kanon birleşipta kabledildi bir sestä.

**Gagauz Yerin
Başkanı**

G. D. Tabunşık

Komrat, 5.06.1998
N 28-XXXI/I

İÇİNDEKİLÄR

Bölüm I. GAGAUZ YERİN HAKLIK STATUSU MOLDOVA RESPUBLİKANIN İÇİNDÄ	4
Bölüm II. VATANDAŞ HEM İNSAN HAKLARI, SERBESTLİ HEM BORÇLUU	8
Bölüm III. GAGAUZ YERİN PUBLİKA İŞBAŞ ORGANNARIN KURULUŞU HEM SERVİCİ	13
I Baş. GAGAUZ YERİN HALK TOPLUŞU	13
II Baş. GAGAUZ YERİN BAŞKANI	17
III Baş. GAGAUZ YERİN BAKANNİK KOMİTETİ	21
Bölüm IV. GAGAUZ YERİN EKONOMİKASI HEM FİNANSLARI	24
Bölüm V. YERDEKİ İŞBAŞ HEM ÖNDERCİLİK	24
Bölüm VI. DAAVA İNSTANŞİYALARI	25
Bölüm VII. PROKURATURA	26
Bölüm VIII. KANONNUK HEM HAKSIRASI (ADETİ)	27
Bölüm IX. GAGAUZ YERİN TEMEL KANONUN DİİŞİLMESİ	27
Bölüm X. SONUNKU HEM GECİLÄN DURUMNAR	28